

Uchwała z dnia 13 stycznia 2006 r., III CZP 122/05

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

Sędzia SN Dariusz Zawistowski

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku W.-M. Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. w O. o dokonanie wpisu zmiany do Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru przedsiębiorców oraz nadania statusu organizacji pożytku publicznego, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 13 stycznia 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Olsztynie postanowieniem z dnia 27 września 2005 r.:

"Czy spółka akcyjna prowadząca działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873) i nie działająca w celu osiągnięcia zysku może nabyć status organizacji pożytku publicznego?"

podjął uchwałę:

Spółka akcyjna, prowadząca działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873) i nie działająca w celu osiągnięcia zysku, może nabyć status organizacji pożytku publicznego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 27 września 2005 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie oddalił wniosek W.-M. Agencji Rozwoju Regionalnego, S.A. w O. o zmianę wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym i nadanie statusu organizacji pożytku publicznego. Uznał, że spółka akcyjna nie może uzyskać statusu organizacji pożytku publicznego w rozumieniu art. 20 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873 ze zm. – dalej: "u.d.p.p.w."), ponieważ status taki może uzyskać jedynie organizacja pozarządowa, nie działająca w celu osiągnięcia zysku. Spółka akcyjna natomiast, co do zasady, jest organizacją nastawioną na zysk, a jednym z podstawowych uprawnień akcjonariuszy jest prawo do udziału w zyskach spółki (art. 374 k.s.h.). Możliwe jest wprowadzenie utworzenie spółki akcyjnej w innym celu albo wyłączenie prawa akcjonariuszy do zysku, ale sytuacje takie zdarzają się tylko w spółkach atypowych i są wyjątkiem. W ocenie Sądu, uprawnienie do uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego dla atypowej spółki musiałoby wynikać z przepisu szczególnego, a takiego brak. Za takim stanowiskiem przemawia też art. 3 ust. 4 pkt 6 u.d.p.p.w., który stanowi, że kluby sportowe będące spółkami nie mogą ubiegać się o taki status. Skoro zatem nawet te spółki, które z mocy ustawy powołane są do realizacji zadań publicznych, nie mogą być organizacjami pożytku publicznego, to tym bardziej możliwość taka powinna być wyłączona w stosunku do spółek, które zadania takie realizują na podstawie woli założycieli.

Przy rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy Sąd Okręgowy w Olsztynie powziął poważną wątpliwość prawną, którą przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawiona przez Sąd Okręgowy wątpliwość sprowadza się w istocie do tego, czy spółka akcyjna, nie działająca w celu osiągnięcia zysku, jest organizacją pozarządową i czy – przy spełnieniu dalszych przesłanek określonych w art. 20 u.d.p.p.w. – może nabyć status organizacji porządku publicznego. Kwestia ta wywołuje spory w literaturze. Według niektórych autorów, także spółki handlowe, których celem nie jest prowadzenie działalności gospodarczej, podlegają obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru przedsiębiorców i podlegają innym obowiązkom wynikającym z przepisów kodeksu spółek handlowych, jak zgromadzenie określonego kapitału, stosowanie przepisów o rachunkowości itp., a tym samym, niezależnie od celu w jakim zostały utworzone, z racji swej formy prawnej pozostają spółkami handlowymi i przedsiębiorcami. Inni autorzy zwracają uwagę, że sam fakt, iż spółka kapitałowa wpisana do rejestru przedsiębiorców staje się przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 ze zm.) nie oznacza jeszcze, że w każdym wypadku prowadzi ona działalność gospodarczą. Przepisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie uzależniają przy tym uznania danego podmiotu za organizację pozarządową od tego, czy jest on przedsiębiorcą, a wykładnia art. 3 ust. 2 tej ustawy prowadzi do wniosku, że spółki kapitałowe, które nie działają w celu osiągnięcia zysku, są organizacjami pozarządowymi ze względu na charakter swojej działalności.

W kwestii uznawania spółek prawa handlowego za organizacje pozarządowe wypowiedział się także Minister Pracy i Polityki Społecznej, który w piśmie z dnia 29 listopada 2005 r. opowiedział się przeciwko uznaniu za organizacje porządku publicznego „wpisanych do rejestru przedsiębiorców jednostek, prowadzących działalność gospodarczą i potencjalnie generujących zyski”.

Udzielając odpowiedzi na przedstawione pytanie prawne należy wstępnie zwrócić uwagę, że możliwe jest istnienie spółek akcyjnych, które nie działają w celu osiągnięcia zysku i nie prowadzą działalności gospodarczej, której celem byłoby przysporzenie zysku akcjonariuszom, spółka akcyjna może bowiem powstać w każdym celu dozwolonym przez prawo, np. w celu charytatywnym. Także zatem spółki akcyjne, pomimo obowiązku wpisu do rejestru przedsiębiorców, nie muszą mieć aktywności gospodarczej nastawionej na osiągnięcie zysku jako przedmiotu działalności. W literaturze sporne jest, czy takie spółki są przedsiębiorcami, trzeba jednak wskazać, że dla wykładni art. 3 ust. 2 u.d.p.p.w. nie ma decydującego

znaczenia fakt, iż w ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym spółki podlegające wpisowi do rejestru przedsiębiorców traktowane są jak przedsiębiorcy. Przepis art. 3 ust. 2 u.d.p.p.w. nie odwołuje się do pojęcia przedsiębiorcy, a niezależnie od tego, przedsiębiorca w rozumieniu ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym nie musi prowadzić działalności gospodarczej w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 173, poz. 1807 ze zm.), nie musi być też przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ k.c. Z punktu widzenia wykładni art. 3 ust. 2 u.d.p.p.w. istotne znaczenie ma natomiast to, czy spółka działa w celu osiągnięcia zysku.

Jak wynika z przytoczonego przepisu, organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4, który wyłącza określone podmioty spod działania ustawy.

Gramatyczna wykładnia art. 3 ust. 2 ustawy przemawia za wnioskiem, że spółka akcyjna, która nie działa w celu osiągnięcia zysku, jest organizacją pozarządową. Wniosek ten potwierdza brzmienie ust. 4 art. 3, który generalnie nie wyłącza spółek akcyjnych z zakresu ustawy. Potwierdzeniem takiego rozumienia omawianego przepisu są przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. Nr 117, poz. 1237 ze zm.), wprowadzone już po wejściu w życie zasadniczej części przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zgodnie z § 50 pkt 1 lit. f rozporządzenia, w dziale pierwszym rejestru przedsiębiorców dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej wpisuje się informację, czy podmiot ma status organizacji pożytku publicznego. Wzmiankę o działalności pożytku publicznego i jej przedmiocie wpisuje się na podstawie § 54 pkt 2 lit. d oraz § 54 pkt 4 rozporządzenia.

Także wykładnia systemowa prowadzi do wniosku, że spółka kapitałowa, w tym spółka akcyjna, może być organizacją pozarządową. Jak wynika z art. 3 ust. 4 u.d.p.p.w., przepisów dotyczących prowadzenia działalności pożytku publicznego nie stosuje się do spółek działających na podstawie przepisów o kulturze fizycznej. Przepis ten byłby zbędny, gdyby zamiarem ustawodawcy było wyłączenie

wszystkich spółek kapitałowych. Rozważenia wymaga jednak, czy art. 3 ust. 4 nie oznacza, że skoro nawet te spółki, które z mocy ustawy są powołane do realizacji zadań publicznych, nie mogą być organizacjami pożytku publicznego, to tym bardziej możliwość taka powinna być wyłączona w stosunku do spółek, które zadania takie realizują z woli założycieli. Jak wynika z przepisów ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889 ze zm.), kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym tworzone są m.in. w formie spółek akcyjnych, zwanych sportowymi spółkami akcyjnymi (art. 6 ust. 2 pkt 2). Sportowe spółki akcyjne niewątpliwie realizują cele i zadania w zakresie kultury fizycznej, co mieści się w pojęciu pożytku publicznego. U podstaw wyłączenia sportowych spółek akcyjnych spod działania ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie leży jednak, mające oparcie w doktrynie, założenie, że podmioty te, w odróżnieniu od tradycyjnej formy klubów sportowych, jakimi są stowarzyszenia, zawsze prowadzą działalność gospodarczą nastawioną na zysk.

Także wykładnia celowościowa nie prowadzi do odmiennego poglądu. Wybór spółki kapitałowej jako formy prowadzenia działalności pożytku publicznego umożliwia poddanie działania organizacji regulacji kodeksu spółek handlowych. Ustawodawca umożliwia ustanowienie spółki kapitałowej w dowolnym celu, z założenia uznając, że spółki mogą być dogodną formą do prowadzenia działalności nie tylko gospodarczej.

Trzeba też wskazać, że takie rozwiązanie przyjęte jest w wielu obcych systemach prawnych (np. Australia, Węgry, Izrael, Niemcy), a w definicjach organizacji pozarządowych zawartych w międzynarodowych opracowaniach dotyczących trzeciego sektora jako decydujące kryterium przyjmuje się prowadzenie działalności niezarobkowej, natomiast prawna forma prowadzenia działalności jest obojętna.

Należy jednak zwrócić uwagę, że stwierdzenie, iż spółka kapitałowa może być organizacją pozarządową, nie jest równoznaczne z uznaniem, że zawsze może uzyskać status organizacji pożytku publicznego. Możliwość taka zależy od spełnienia przesłanek wskazanych w art. 20 u.d.p.p.w. Na szczególną uwagę zasługuje przesłanka określona w pkt 7 lit. b, zgodnie z którym, organizacją pożytku publicznego może być organizacja pozarządowa, jeżeli statut lub inne akty wewnętrzne organizacji pozarządowych oraz podmiotów, o których mowa w art. 3

ust. 3, zabraniają przekazywania ich majątku na rzecz ich członków, członków organów lub pracowników oraz ich osób bliskich, na zasadach innych niż w stosunku do osób trzecich, w szczególności jeżeli przekazanie to następuje bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach. Oznacza to takie ukształtowanie statutu spółki akcyjnej, który wyłącza możliwość uzyskania przez wspólników jakiegokolwiek korzyści majątkowej z tytułu bycia akcjonariuszem, przy czym chodzi tu nie tylko o wyłączenie uprawnienia do udziału w zysku, ale także o wyłączenie innych możliwości wzbogacenia akcjonariusza (wspólnika), np. w drodze odpłatnego umorzenia akcji czy udziału w majątku likwidacyjnym.

W konsekwencji należy uznać, że spółka akcyjna prowadząca działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873) i nie działająca w celu osiągnięcia zysku, może nabyć status organizacji pożytku publicznego.

Wobec powyższego orzeczono, jak w uchwale, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.